Anul al 55-lea | 16 Pagini | EXEMPLARUL { In România: 3 lei / In străinătate: 6 lei } | 16 Pagini | Nr. 131 Duminică 15 Mai 1938
P IIII

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. No. 120.288/932

ASOCIAȚIA PRESEI SIBIIU

ABONAMENTE IN ȚARA Lei 200 pe 3 luni Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80 In străinătate în raport cu tariful postal și valuta

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar: „UNIVERSUL", S.A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

UNIVERSUL

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

ABONAMENTE LA „VESELIA" „UNIVERSUL COPIILOR" ȘI AL TINERETULUI" ZIARUL CĂLĂTORIILOR Câte 220 Lei pentru 12 luni în țară

DIRECTOR ȘI AD-STRATOR DELEGAT: STELIAN POPESCU

Judecarea crimelor

Noua Constituție suprimând Curțile cu jurați, urmează să se hotărască asupra instanței investite cu judecarea crimelor.

In cercurile juridice s'au emis diferite soluțiuni, exprimate și documentate prin conferințe, studii, articole, paralel cu lucrările organelor competente însărcinate cu alcătuirea unui proect de lege.

Astfel, s'a preconizat adoptarea sistemului aplicat de douăzeci și cinci de ani pentru crimele din Cadrilater, care sunt judecate de Curtea de apel din Constanța.

S'a propus deferirea afacerilor criminale tribunalelor și Curților de apel, spre a se asigura celor mai grele cazuri garanția celor două instanțe de fond, de care beneficiază aproape toate cauzele penale, și spre a se evita neajunsurile chemării martorilor, mai totdeauna în număr mare în asemenea procese, la reședințele Curților de apel.

S'a susținut ideea creării unor secțiuni criminale, formate din magistrați specializați, pe lângă Curțile de apel.

După câte se știu, forurile competente s'au oprit la două alternative, deopotrivă de motivate în raport cu interesele apărării sociale și cu posibilitățile.

Prima. Crimele ar urma să fie judecate de Curțile de apel, în complete formate din șapte sau cel puțin din cinci magistrați, spre a se asigura o cât mai multiplă și mai autorizată apreciere a faptelor și împrejurărilor, atât de variabile dela caz la caz.

A doua. Judecata lor ar fi încredințată fiecărui tribunal, într'un complet de cinci judecători, prezidat de un consilier de Curte de apel spre a se satisface atât chestiunea pluralității și autorității instanței, cât și interesul practic al evitării deplasărilor de martori.

In favoarea acestei soluții se invoacă și foloasele ce vor avea reședințele de județ și în primul rând barourile respective, care ar fi atinse într'un chip ușor de înțeles prin comprimarea judecăților criminale din întreaga țară numai în localitățile unde există Curți de apel.

INMORMÂNTAREA LUI OCTAVIAN GOGA

Reprezentantul M. S. Regelui, consilierii regali, membrii guvernului, foștii miniștri urmând carul funebru până la Bellu.

Citiți în pag. 3-a: Cum s'au desfășurat funeraliile naționale

Un program pentru drumuri

de R. SEIȘANU

XX

Ministerul comunicațiilor și al lucrărilor publice a propus modificarea legii drumurilor în vederea simplificării formalităților pentru executarea lucrărilor de întreținere, de refacere, sau de construcții a drumurilor.

După dispozițiile legii în vigoare e nevoe de cel puțin 87 zile pentru obținerea diverselor avize din partea organelor tehnice și administrative, fără de care nu se pot întreprinde lucrări publice ce interesează drumurile și podurile. Prin modificările ce s'au propus, timpul necesar obținerii acestor avize va fi de maximum 27 zile.

Se va câștiga astfel un timp prețios; dar pe lângă timp, mai sunt și alte mijloace necesare pentru executarea unui program de lucrări, în care se cuprind întreținerea și refacerea drumurilor, construcții de noui șosele, sau modernizarea arterelor principale.

In programul ce l-a prezintat consiliului de miniștri, pentru campania anului în curs, ministerul comunicațiilor și al lucrărilor publice a prevăzut următoarele lucrări:

Construcții de șosele în țara Moților, în Maramureș și în Basarabia și modernizarea șoselelor: Focșani-Cernăuți; Tecuci-Chișinău; Cluj-Dej-Hasău; Sibiu-Deva-Arad-Timișoara; București-Pitești-R. Vâlcea.

Lipsește din acest program construirea unei șosele de mare importanță: Buzău-Brăila-Galați.

Nu este ciudat faptul, ca acele două porturi principale ale noastre dela Dunăre — Galați și Brăila — să nu fie legate nici până azi cu o șosea, de artera București-Buzău-Focșani-Cernăuți?

Să nădăjduim că se va studia și executarea acestei șosele de interes economic și strategic.

Noi nu vom putea însă rezolva problema drumurilor, dacă nu vom avea prevăzute în bugete fondurile anuale necesare pentru întreținerea, repararea, modernizarea și construcția șoselelor și dacă nu vom introduce metode moderne în executarea lucrărilor.

După calculele făcute de ministerul comunicațiilor, în 1937, costul de întreținere, socotit la minimum, al celor 13.045 km. șosele naționale, 31.589 km. șosele județene și 91.884 km. drumuri comunale, se urcă la suma de 2. 177.044.000 lei, anual.

Numai pentru întreținerea rețelei șoselelor naționale, e nevoe de peste 653 milioane lei, pe an.

Afară de șoselele pavate cu granit, care dacă sunt bine construite, pot să se mențină fără alte lucrări de întreținere, aproape 20 de ani, toate celelalte tipuri de șosele reclamă fonduri anuale, prevăzute în bugete, pentru întreținerea lor.

Dacă nu sunt prevăzute în bugete sumele necesare în acest scop, firește că nu putem să avem drumuri în stare bună pentru circulația vehiculelor de diferite tipuri. Să nu uităm apoi, că circulația mixtă degradează repede șoselele din cauza schimbării de viteză a automobilelor, provocată de circulația căruțelor.

In cursul anului 1935 s'a pus în dispoziția ministerului comunicațiilor, pentru întreținerea drumurilor, numai 1 miliard 587.622.002 lei, în care s'a înglobat și suma de 488.300.000 lei din fondul rezervat modernizării șoselelor, când era nevoe de peste două miliarde lei!

In anii următori s'au prevăzut pentru întreținerea și refacerea drumurilor sume mai mari cu care s'au executat numeroase lucrări, dar și aceste sume au fost insuficiente față de nevoile generale.

In consecință, o rețea de drumuri ca să fie în bună stare, trebue să fie bine întreținută. Și aceasta nu se poate, dacă în bugete nu vom avea inscrise sumele strict necesare.

Trecând la metodele de executare a lucrărilor, din experiențele făcute în alte țări și

(Continuare în pagina 2-a)

Situația aviației militare britanice

Expunerea lordului Winterton în Camera Comunelor și a lordului Swinton în Camera Lorzilor

Londra, 12 (Rador). — *In ședința de azi a Camerei Comunelor, lordul Winterton, cancelarul ducatului de Lancaster, a făcut declarații cu privire la situația aviației militare britanice.*

Lordul Winterton a declarat că în Martie 1940 aviația militară engleză va dispune de aproximativ 3500 avioane de prima linie.

Escadrilele din metropolă vor dispune de 2370 avioane, escadrilele din colonii și dominioane de aproximativ 490 unități, iar forțele aeriene ale marinei de prima linie vor atinge un total de 500 aparate.

Lordul Winterton a adăugat că în cursul viitorilor doi ani vor trebui recrutați 40000 ofiteri și soldați.

Referindu-se apoi la misiunea aeriană engleză în America, lordul Winterton a afirmat că producția de avioane în Statele Unite este prea mică în comparație cu producția engleză. De aceea, nu se vor cumpăra din Statele Unite decât anumite aparate din care cele mai multe pentru antrenamentul aviatorilor. Lordul Winterton arată că nu este sigur dacă și aceste aparate vor putea fi obținute.

D-sa adaugă că posibilitatea de a se crea izvoare de producție aviatică în Canada, pentru caz de război, este o problemă mult mai importantă.

Un deputat a întrebat pe lordul Winterton care este proporția între cele 3500 avioane de linia întâi prevăzute a fi puse în funcțiune până la 1 Martie 1940 și totalul general al avioanelor.

Lordul Winterton a răspuns că nici o țară nu mărturisește numărul avioanelor de rezervă. Se cuvine deci ca Parlamentul să accepte asigurarea guvernului că situația în această privință este satisfăcătoare și că numărul acestor avioane în Martie 1940 va fi proporțional cu numărul avioanelor de prima linie.

O mare sporire a forțelor aeriene

Londra, 12 (Rador). — In ședința Camerei Lorzilor, lordul Swinton, ministrul aviației, a dat amănunte asupra programului guvernului pentru sporirea forțelor aeriene.

După ce a repetat cifrele arătate de lordul Winterton în Camera Comunelor, ministrul aviației a declarat că sporul de producție pe anul acesta va fi cu 50 la sută mai mult decât până acum și că el va fi îndoit pentru anul viitor față de ce va fi anul acesta.

Aceasta înseamnă, a spus lordul Swinton, o mare sporire a producției, ceeace constitue o chestiune esențială.

CRITICELE OPOZIȚIEI

Discursul lordului Winterton a fost deseori întrerupt. Opoziția a criticat programul aviației, iar câțiva membri ai majorității și-au exprimat oarecari neliniști.

Deputatul liberal Seely crede că ar trebui să se înființeze un minister al furniturilor.

Deputatul conservator Boothby a afirmat că înființarea unui asemenea minister este inevitabilă.

Deputatul conservator Balfour și-a exprimat teama că planul de a se creia până în Martie 1940 3.500 de avioane de prima linie ar fi neîndestulător.

Deputatul laburist Attlee cere o anchetă parlamentară asupra apărării aeriene britanice și afirmă că s'ar evidenția o lipsă de organizare și de coordonare. De multe ori — spune oratorul — prevederile optimiste s'au dovedit nejustificate. Suntem departe de producția aeriană germană care este aproape îndoită cât a noastră.

Un discurs al d-lui Chamberlain

Londra, 12 (Rador). — Intr'un discurs rostit la Londra, d. Chamberlain a declarat între altele:

Am acordat o atenție deosebită și personală expansiunei aviației militare, în consultare cu ministerul aerului și cu ministrul coordonării—marcabilă.

serviciului apărării naționale.

Sunt convins că nouile măsuri luate vor reuși să învingă dificultățile întâmpinate și că în ritmul producției britanice de avioane se va înregistra în curând o sporire foarte satisfăcătoare și re-

SCRISORI DIN LONDRA

Ce urmărește Germania?

de AUGUR

Londra, Mai

In două feluri se pot judeca discursurile cari au fost rostite la Roma. Se poate spune că frazele lor, toate convenționale, ascund hotăriri atât de grave, încât trebue să rămână necunoscute, chiar de colaboratorii intimi ai Ducelui și ai Führerului. Sau, mai bine, reticența oratorilor poate să fie socotită ca dovada faptului că în realitate nu s'a petrecut între ei nimic extraordinar. Ca să fim fixați, vom aștepta să ne sosească informațiuni precise.

Acestea zise, constatăm că moderația discursurilor, pentrucă e folositoare pentru continuarea unei politici în Europa, permite să spunem că axa Berlin-Roma, cu toate că permanența ei este afirmată, nu împiedică o destindere generală. Începută de acordul anglo-italian și continuată de conversațiile dintre Roma și Paris, această destindere trebue să profite în curând, prin voința d-lui Chamberlain spre a încerca posibilitatea unui compromis cu Germania. Fără îndoială, suntem în domeniul adevărului, când insistăm asupra dorinței d-lui Chamberlain ca să se înțeleagă cu Führerul. Dar aceasta nu e ca să spunem că relațiile anglo-germane sunt menite să urmeze aceeaș cale ca aceea care a dus la tratatul dela Roma. In vreme ce politica primului ministru britanic față de Italia putea fi caracterizată de voința de a ajunge la un acord, politica sa față de Germania poate fi exprimată prin dorința de a ajunge la un acord. In vreme ce în primul caz am avut o hotărâre irevocabilă, în cel de-al doilea suntem în fața unei dorințe cinstite de a face ceeace este omenește cu putință, spre a atinge scopul, dar fără ca să existe convingerea că acest scop poate fi atins.

Unuia din cititorii noștri, care tocmai ne întreba despre politica d-lui Chamberlain și în acelaș timp despre metoda cea mai bună de urmat, spre a-i asigura succesul, i-am întocmit un memoriu în cuprinsul următor: In împrejurările de față aceste argumente pot fi utile.

1. Politica d-lui Neville Chamberlain față de Germania poate fi exprimată în modul următor: regimul nazist, prin natura lui, este diabolic, dar există ca realitate. Un bărbat de stat care înțelege riscurile unui conflict înarmat, trebuie să încerce, dacă se prezintă o ocazie favorabilă, de a se înțelege cu el, cu condiția, firește, ca aceasta să fie cu putință în mod onorabil. Termenii acordului, pentru a rămâne în domeniul realității, trebue să fie nu numai onorabili, ci și ușor de realizat.

2. O metodă a unui aranjament onorabil și realizabil față de Germania lui Hitler nu poate fi stabilită, dacă nu știm exact ceeace reprezintă Germania acum în Europa. Printre națiunile europene care aspiră cu toate la o pace asigurată ca idealul unei existențe fericite, Germania este singurul stat al cărei ideal stăpânitor este expansiunea prin forță. Regimul nazist se închină unui zeu dinamic care îi este specific.

(Continuare în pag. 2-a)

Un an dela incoronarea Suveranilor englezi

Londra, 12. (Rador). — *Azi a fost sărbătorită împlinirea unui an dela încoronarea Suveranilor Marei Britanii.*

Cu acest prilej s'au tras salve de tunuri la Hyde Park.

Aurora boreală

Londra, 12 (Rador).— **Fenomenul de aurora boreală a fost observat, azi dimineață, timp de 15 minute, la Londra și în mai multe orașe din Anglia.**

*

Varșovia, 12 (Rador).— **Aurora boreală a fost observată, noaptea trecută, în Polonia centrală.**

Fenomenul a fost însoțit de turburări magnetice, care au făcut aproape imposibilă captarea emisiunilor radio-fonice.

Prăbușirea unui avion în jud. Sibiu

— PILOTUL GRAV RANIT —

Sibiu, 12 Mai

Pilotul Popa Andrei, de la școala de aviație din Șomușeni-Cluj, s'a prăbușit, eri, 11 Mai, cu avionul, în hotarul comunei Apoldul de jos.

Avionul a fost distrus, iar pilotul, în stare gravă, a fost adus la spitalul militar din Sibiu.

Nu se cunoaște cauza prăbușirii și nici motivele pentru care pilotul a venit cu avionul în comuna sa natală Apoldul de jos, unde s'a întâmplat accidentul.

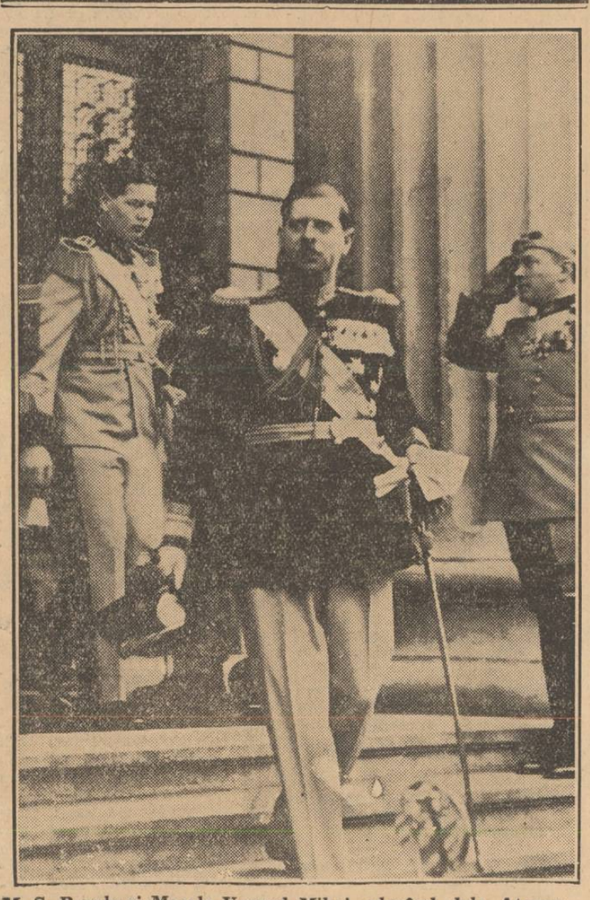

M. S. Regele și Marele Voevod Mihai plecând dela Ateneu, după oficierea serviciului divin la înmormântarea lui Octavian Goga

ASPECTE SOCIALE DIN ARDEAL

Către un grai unificat

de I. AGÂRBICEANU

Nici înainte de unire limba românească vorbită între Nistru și Tisa nu presenta deosebiri dialectale propriu zisă. In toată această suprafață românii se înțelegeau cu ușurință, ori din ce regiuni ar fi fost. Totuși, în ce privește balastul cuvintelor streine, în unele regiuni dela Apusul Carpaților, situația lexiconului nu era de loc fericită. Cuvintele streine, mai ales ungurești, dădeau năvală tot mai mare dela Apus la Răsărit. Marginile apusene ale județelor Bihor, Sălaj, Satu Mare, se înnecau în maghiarizare completă, iar teritoriile vecine creșteau români cu limba tot mai amestecată, gata de maghiarizare.

Aceasta, mai ales, după dualismul austro-ungar, când ungurii au început a pregăti politica lor de maghiarizare prin școală.

Ceea ce strica mai mult graiul ardelenilor înainte de unire, — afară de cel din câteva județe curat românești, sau mărginașe cu vechea țară, nu era atât lexicul străin, cât mai ales pronunțarea cuvintelor. Aproape fiecare regiune muia anumite consonante, făcând să se piardă claritatea graiului românesc, așa cum răsună la Răsăritul Carpaților.

Obiceiul acesta a rămas înrădăcinat până azi în generațiile adulte, și la sate și la orașe. Și cum reprezentanții lor sunt aceia cari circulă în România mare, în vechiul regat nu prea știe lumea că în Ardeal sunt mulți, — generațiile crescute după războiu, eșite din școala românească, trecute prin armată, — cari vorbesc neasemănat mai frumos decât mulți dintre intelectualii în vârstă, sau elementele țărănești adulte cari își caută acolo existența.

Va fi o putere mare obiceiul, dar cred că cu puțină silință ori care intelectual ardelean ar fi putut ajunge până azi la o frumoasă și aleasă limbă și pronunție românească.

Se întâmplă uneori să te simți foarte strâmtorat când auzi la tribunal sau la alte instanțe graiul românesc corect în gura unui advocat minoritar, pe când advocatul român mai în vârstă i-a rămas cu mult în urmă.

Poate mulți intelectuali vor muri cu graiul învățat acasă, în cutare regiune cu populație mixtă.

Dar bucuria cea mare o avem în graiul generațiilor crescute după unire, și anume a acelor tineri cari au trecut prin noua școală românească.

In deosebi în satele în cari au venit învățători și învățătoare din vechiul Regat, progresul în unificarea limbii e, din an în an, mai mare.

Învățătorul autohton nu are urechea destul de fină să observe și să corecteze imediat greșala de pronunțare, mai ales, deși în școala normală a învățat într'o limbă unificată. Dar cel din Regatul vechiu observă imediat, corectează, și nu îngădue o accentuare sau o pronunție greșită.

Cât privește cuvintele străine, încetățenite mai nou în limbă, ele sunt eliminate rând pe rând prin școala românească.

Azi e adevărată sărbătoare sufletească să asculți citind sau recitând pe elevii din foarte multe școli primare. Tot așa să-i auzi răspunzând liber întrebărilor învățătorului, jucând o mică piesă teatrală, sau cântând în cor. Parcă s'a luminat și a înflorit graiul nostru și în regiunile în cari el era mai greoiu.

Este adevărat că isprăvind școala mulți recad în pronunția satului, a adulților. Revin, din nou feciorii, câtă vreme fac ar-

(Continuare în pag. 2-a)

LIMBA NOASTRĂ

BÂRNA

Nu de mult erau la modă *antebelic* și *postbelic*. Azi, aceste urâte cuvinte le mai întrebuințează doar câțiva întârziați, foarte puțini. Mai eri nimeni nu putea vorbi, fără să nu trântească și câte un *eficace*. Azi, „suavul" cuvânt a rămas numai în scrisul „literaților" dela Agenția *Rador* și în vorbirea „spicheriților" dela *Radio*, în vreme ce „spicherii" nu mai știu să zică *s'a sfârșit*, ci zic *a luat sfârșit*: defilarea *a luat sfârșit*, parada *a luat sfârșit*, slujba religioasă *a luat sfârșit*.

Mai e la modă, și bântue cu furia boalelor molipsitoare, particula *re*. Nu deschizi un ziar, o carte, o revistă, nu asculți o conferință, să nu dai de ea, să nu auzi: d. Cutare *s'a reintors* dela Sinaia, d. Cutare „a mers până acolo încât *a republicat* și opere editate", „Eminescu a *redefinit* raporturile culturii autohtone...", „problema *reromânizărilor*", „C. F. R. *reconcesionează* transportul cu autobuzele", „s'a *rejudecat* procesul", „*reintrarea* capitalurilor în Franța". Unul „*relustruiește* mobila", altul se duce și se *re-duce*, altul se *reculcă*, altul *recască* gura.

Un profesor dela liceul din Beiuș, după ce se întreabă: „*Ori* (conjuncția franceză *or*, scrisă barbar) ori ce se întâmplă? — spune: dacă „*ne confecționăm* haine, le *comandăm* la croitorii cu cele mai bune garanții (hainele pe care ni le *confecționăm*, le *comandăm!*), e de părere că „se *recere* individualizarea învățământului și reducerea elevilor *pe* (!) clase".

Părerea noastră e alta. Noi credem că se *recere* ca profesorii, cari *rescriu* așa, să *reînveț*e românește.

Asociația generală a profesorilor secundari publică textul adevărat al moțiunei, votată la congresul dela Brașov. Găsim: „Reducerea orarului trebue urmată *stringent (stringent?!* — dela italienescul *stringendo*, termen de muzică, sau dela verbul latinesc *stringo*, a strânge?), urmată *stringent* de comprimarea programelor analitice". Și mai găsim: „*Relativ* la reforma examenului de bacalaureat *accentuiază* ideea", — în vechiul text era *acontează* ideea". Ce ar fi fost dacă domnii profesori scriau limpede: Pentru reforma examenului de bacalaureat, congresul împărtășește cu țările ideia... fără *relativ* și fără *accentuiază*?

Și când profesorii scriu așa, ce e de mirare că un ziarist vorbește de „prințul *heritier*" al Bulgariei, că alții scriu *a doua zi* a lucrărilor dela Sinaia, în loc de *ziua a doua*, iar pentru altul o *călcătoreasă* e o *repasatoare*?

Scrisul de astăzi oglindește învățătura dela școală. Cu o școală bună, părinte, scriitorii n'ar scrie așa. Nici n'ar putea, fiindcă cititorii, cu altă minte și alt suflet, n'ar îngădui nimănui să-și bată joc de ei și de limba lor.

T. PISANI

Citiți în pag. 7:

Proectul de lege administrativă

Reorganizarea țării pe provincii. — Cum se vor face alegerile comunale

REGELE OCTOGENAR

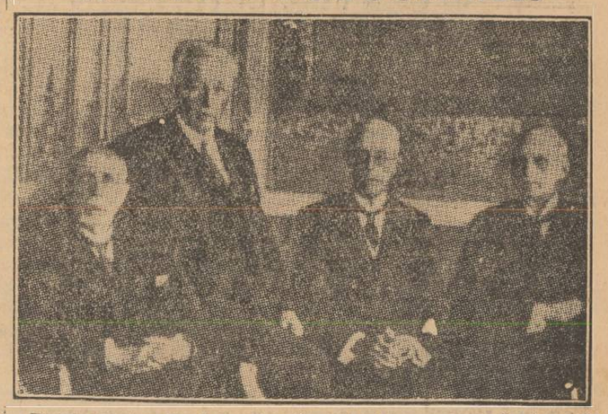

Regele Gustav V al Suediei (în mijloc) care-și va sărbători în curând 80 de ani, fotografiat împreună cu cei trei frați ai săi